

ODGOJ ZA MIR

KATEHETSKA ZIMSKA ŠKOLA
za vjeroučitelje osnovnih škola

7.–9. siječnja 2015.

Nadbiskupijski pastoralni institut
Kaptol 29, ZAGREB

**KATEHETSKA ZIMSKA ŠKOLA
za vjeroučitelje osnovnih škola**

ODGOJ ZA MIR

Nadbiskupijski pastoralni institut
Kaptol 29, ZAGREB

7. – 9. siječnja 2015.

akon promatranja ljepote krajolika čitavoga ovog područja, gdje ljudi rade kako bi svojim obiteljima osigurali život, gdje se djeca igraju, a starci sanjaju... našavši se ovdje, na ovom mjestu, mogu samo reći da je rat ludilo.

Dok Bog sve stvoreno usavršuje – a mi smo ljudi pozvani u tome na suradnju – rat razara. Razara i ono najljepše što je Bog stvorio – ljudsko biće. Rat sve narušava, pa i međusobnu povezanost braće. Rat je ludilo, jer njegov je razvojni plan, uništenje: želi se širiti i razvijati, razaranjem!

Iznad ulaza u ovo groblje, lebdi podrugljivi moto rata: *Što me briga?* Sve su osobe čiji ostaci ovdje počivaju, imali svoje planove; svoje snove..., a onda im je život prekinut. Čovječanstvo je reklo: *Što me briga?*

Pa i danas, nakon pogrješke još jednoga svjetskog rata, možda se može govoriti i o trećemu ratu koji se vodi „u dijelovima“, kriminalom, masakrima, razaranjem...

Iz propovijedi Pape Franje na spomen groblju u Redipugliji

7. siječnja 2015. • srijeda

9,00 – 9,15	Molitva
9,15 – 9,45	Pozdravna riječ / Uvod u rad Škole
9,45 – 10,30	Krist je mir naš (prema Ef 2,14). Biblijsko-teološka razmišljanja o pomirenju i miru, prof. dr. sc. Božo LUJIĆ
10,30 – 11,00	<i>Odmor</i>
11,00 – 11,45	O komadićima mira u velikim ratovima, Petar ELEZ, prof.
11,45 – 12,30	Tematska rasprava
12,30 – 15,00	<i>Odmor</i>
15,00 – 16,30	Rad u skupinama
16,30 – 17,00	<i>Odmor</i>
17,00 – 18,30	Rad u skupinama
19,00	Euharistijsko slavlje

8. siječnja 2015. • četvrtak

9,00 – 9,15	Molitva
9,15 – 10,00	Nova kultura pamćenja kao preduvjet mira, prof. dr. sc. fra Ivan ŠARČEVIĆ
10,00 – 10,30	Nasilje među djecom. Kako do mira u školi? Alma ROVIĆ BRANDIĆ, dipl. soc. pedagog
10,30 – 11,00	Tematska rasprava
11,00 – 11,30	<i>Odmor</i>
11,30 – 13,00	Rad u skupinama
13,00 – 15,00	<i>Odmor</i>
15,00 – 16,30	Rad u skupinama
16,30 – 17,00	<i>Odmor</i>
17,00	Ulrich Hub, Kod arke u osam Dječja predstava Gradskog kazališta Požega

9. siječnja 2015. • petak

9,00 – 9,15	Molitva
9,15 – 10,15	Rad u skupinama: izvješća
10,15 – 10,30	<i>Odmor</i>
10,30 – 12,00	Okrugli stol / Završna rasprava

RADIONICE:

Ishodi učenja i odgoj za mir

Tihana Petković, Vesna Hodak i Suzana Lipovac

Mir kao tema u aktualizaciji i sintezi

Jasmina Rašković, Marina Vukić Vdoviak i Suzana Katić

Odgojna nastojanja oko mira u razredu

Alma Rovis Brandić, Terezija Purić i Jelena Bičanić

Odgoj za mir – metodičke prilagodbe u integraciji učenika s teškoćama u razvoju

Marica Matešić, Kristina Kramarić, Slavenka Barada i Renata Vivek Božić

Kompetencije u vjeronauku u školi

Onedavno se u području odgojno-obrazovne strategije, osim u europskim zemljama, i u nas pojavila čarobna riječ: kompetencija. Dok je neki euforično slave kao odgovor na mnoga pitanja koja se postavljaju unutar odgojno-obrazovnog sustava u nas, drugi je se pribojavaju shvaćajući je kao sinonim za konačnu ekonomizaciju obrazovanja od dječjih vrtića pa sve do sveučilišnih kurikula. Bilo kako bilo, već dugo neki pojam nije izazvao raspravu unutar pedagoških i didaktičkih stručnjaka ili nastavnika kao što je to ovaj. Polako se i mi, poput njemačkoga pedagoškog diskursa, nakon šokantnoga PISA izvješća s početka ovoga stoljeća, sve više nalazimo u strateškom, ali i kurikularnom razmišljanju o kompetencijama kao temeljnoj nakani sveukupnoga obrazovanja. Vjeroučitelji s područja Republike Hrvatske su se u posljednjih godinu, dvije dana češće susretali s ovom temom. Naravno, ostvarivano je to u okviru trajne izobrazbe vjeroučitelja na nacionalnoj ili biskupijskoj, odnosno međuzupanijskoj razini. Premda na ovoj Katehetskoj zimskoj školi o kompetencijama (na izravni način) neće biti riječi, promišljanja o njima bit će svakako vidljiva u temi Škole *Odgovaj za mir* kao i u sveukupnom programu Škole, s posebnim naglaskom na rad u pojedinačnim skupinama. Upravo s obzirom na Školu, želja nam je u ovom kratkom prilogu razmisliti o perspektivi kompetencija unatrag povijesti religijske, odnosno vjeronaučne didaktike. Jasno, želja nam je misli o ovoj temi usmjeriti i prema nadolazećoj budućnosti.

Usmjerenost prema kompetencijama – novost? Kratki pogled u povijest religijske, vjeronaučne didaktike

Postoje među nama vjeroučitelji koji će pri spomenu nove strategije, točnije pri spomenu pojma kompetencije, reći: „Oh, ne! Opet nešto novo!“ Ima međutim i onih koji, promišljajući o ovom pojmu, imaju stav: „Kolikogod se o ovome govorilo kao o novom, meni toliko toga već djeluje poznato. Odavno već u vjeronauku u školi ovako radimo!“ Doista, kratki pogled u povijest vjeronaučne didaktike posljednjih desetljeća upućuje na to da i jedni i drugi nisu u potpunosti u krivu te da se isplati pred očima imati ono poznato, ali i ono novo što bi se u ovom pojmu trebalo očitovati.

Naime, sve tamo do pedesetih godina prošloga stoljeća, na europskoj je razini – uz različite forme vjeronauka u školi – katekizamska nastava bila jednostavno onaj oblik nastave koji se manifestirao kao jedan od temeljnih oblika priopćavanja vjere. U tom se smislu vjeronaučna didaktika shvaćala kao primjenjujuća znanost koja je za zadaću imala pronaći one metode posredovanja sadržaja koje su trebale voditi što je moguće efektivnijem priopćavanju vjerskih istina, definiranih na katekizamski način. Takva normativno oblikovana vjeronaučna didaktika pred sobom je često imala sliku idealnog naslovnika (učenika) koji je iskustvo vjerske socijalizacije trebao doživjeti već unutar svoje vlastite obitelji. Kasnije, sredinom sedamdesetih godina prošloga stoljeća, najprije u kontekstu teološko katehetske sintagme vjernosti Bogu i vjernosti čovjeku, vjeronaučna didaktika nije smjela zatvoriti oči pred tolikim naslovniciama u vjeronauku u školi koji ili nisu bili sudionici idealne slike religijske socijalizacije unutar vlastite obitelji ili još i više: sve je više bilo onih učenika koji ni na koji način nisu imali odnosa prema kršćanskoj, odnosno katoličkoj vjeroispovijesti. Od tada pojmovi poput diferenciranog pristupa u vjeronauku u školi, odnosno individualiziranog pristupa prema učenicima unutar vjeronauka, za vjeronaučnu didaktiku na europskoj razini nisu više strani pojmovi.

Desetak godina kasnije, vjeronaučnu didaktiku na europskoj razini obilježavaju na poseban način dva pojma koja proizlaze iz perspektive razmišljanja o iskustveno orijentiranoj nastavi s jedne strane te s druge strane iz perspektive tzv. biografski životno orijentirane nastave. Ništa to, naime, drugo nije značilo nego da se nastava počinje organizirati i vrednovati u smislu njezine usmjerenosti prema konkretnom životu učenika. Vjeronauk u školi, dakle, postaje mjestom susreta iskustva života i svijeta učenika s jedne strane te kršćansko – židovske tradicije s druge strane. Prihvaćajući određene koncepte tadašnjih odgojnih znanosti, na poseban način tzv. kurikularne teorije, razvija se kurikalna vjeronaučna didaktika koja u središte svojih razmišljanja intenzivno stavlja iskustvo učenika i društvenu situaciju u kojoj oni žive. Sve to, naravno, nalazi svoje mjesto i u unutarnjem sadržaju vjeronaučne nastave koji se sve više artikulira u dijalogu života učenika i njihovih okolnosti te vjerskih spoznaja Katoličke Crkve. Od tada se na poseban način planiranje vjeronaučne nastave ne izvodi više najprije iz perspektive predodređenih sadržaja koliko iz perspektive ciljeva učenja učenika. Konkretni nastavni sadržaji, dakle, stavljaju se u odnos s iščekivanim uspjehom učenja učenika. I tada je bilo onih koji su ovakav pristup, kada je riječ o kurikularnoj vjeronaučnoj didaktici, kritizirali. Njihove su kritike išle najprije u smjeru prigovora da tako isplanirana i koncipirana nastava ne ostavlja puno prostora procesu poučavanja učitelja i učenja učenika kao i prema tome da u takvom tipu nastave nedostaje dovoljno pozornosti koja bi trebala ići prema izravnoj komunikaciji između učitelja i učenika.

Premda nam se može učiniti da govor o razvoju vjeronaučne didaktike na europskoj razini ovdje nije potreban, htjeli bismo na poseban način naglasiti sljedeće: uvođenjem vjeronauka u osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj naši su stručnjaci, početkom devedesetih godina prošloga stoljeća, sve ovo imali pred očima. I ne samo to. Već je vrijeme plodonosne župne kateheze, od pedesetih pa sve do devedesetih godina prošloga stoljeća, prihvatilo neka od tada postojećih načela kurikularne vjeronaučne didaktike, a što je vidljivo u mnogim – za ono vrijeme – vrlo kvalitetnim udžbenicima i priručnicima za župnu katehezu na našem prostoru. Upravo će zbog toga mnogi vjeroučitelji danas reći: Mi ovako radimo već dvadesetak godina!

Kada se, dakle, iz današnjega kuta gledanja promotri nekoliko navedenih epizoda iz povijesti europske vjeronaučne didaktike, a čiji su dijelovi ugrađeni u vjeronauk u školi na našem području već početkom devedesetih godina prošloga stoljeća, može se doista konstatirati sljedeće: 1) jasno usmjerenje vjeronaučne didaktike prema učenicima i njihovu životu nije novost ovoga vremena; ono je jedno od temeljnih obilježja vjeronaučne didaktike na europskoj razini već četrdesetak godina, a kada je riječ o našem području, neupitno je da je ono sastavni dio vjeronauka u školi od početka njegova ustroja (90tih godina) s posebnim osvrtom na pojedine elemente koji su prepoznatljivi i u župnoj katehezi; 2) svi planovi i programi za katolički vjeronauk u osnovnoj i srednjoj školi, kako oni koje više ne spominjemo kao službene dokumente, tako i oni prema kojima se izvodi vjeronaučna nastava, u središtu nastave imaju učenice i učenike, njihov život, ali i njihovu vjeru. Ono što se promijenilo, a što označava ozbiljni pristup vjeronauku u školi i radu na njegovoj kvaliteti, jest eventualno način i propitivanje, kako i u kojoj mjeri učenike doista ozbiljno shvatiti kao subjekte vjeronaučne nastave.

Na poseban način, sve ovo gore navedeno, donekle je bilo i jest prisutno pri planiranju vjeronaučne konkretne nastave. Ponajprije je to očito u artikuliranju ciljeva na kognitivnoj, afektivnoj i djelatnoj razini koji, s obzirom na razinu kompetencija o kojima je riječ, trebaju uzeti u obzir mogućnosti osposobljavanja učenika na pojedinim razinama.

Što je novo u nastavi s obzirom na kompetencije iz perspektive vjeronaučne didaktike?

Premda se čini da, kada govorimo o novom strateškom planiranju nastave kroz prizmu kompetencija, postoje mnoge sličnosti s onim što smo do sada u konkretnoj vjeronaučnoj nastavi, posebno s obzirom na ishode učenja, imali, možda je ipak potrebno naglasiti neke elemente koje možemo naznačiti novima:

- a) U središtu didaktike koja je usmjerena prema kompetencijama daleko je više riječi o učenju učenika negoli je riječi o poučavanju učitelja. Drugim riječima: kompetencije se ne podučavaju; njih učenici stječu!
- b) Didaktika, a s tim i nastava, koja je usmjerena prema kompetencijama isključivo je orijentirana prema mogućoj primjenjivosti rezultata kako procesa poučavanja tako i procesa učenja.
- c) Kompetencije učenika stoje u središtu didaktičkoga interesa i to ne samo kao željeni „outcomes“: kako bi se izgradnju kompetencija adekvatno podržalo i u samoj konkretnoj nastavi, nužno je pred očima imati kompetencije, osposobljenosti i vještine koje učenici već donose u nastavu. Čini se da je u tom smislu nužan novi instrumentarij sagledavanja učeničke zbilje.
- d) Premda na kraju, ipak ne i manje važno, čini se da spoznaje psihologije učenja mogu u ovakvom konceptu nastave drukčije biti shvaćene negoli je to bilo do sada. Drugim riječima, ono što se može primijetiti u informacijama koje se daju učenicima ovisi najprije o znanju kojim oni već raspolazu.

Izazovi za vjeronauk u školi

Doista bi najlakše bilo, poput Friedricha Schweitzera, reći: „Sve ono nabolje u vjeronauku u školi ne može se artikulirati kompetencijama i standardima.“ To bi, naime, prema njemu značilo da ne smijemo, unatoč svim zahtijevanim i nužnim razvojnim stupnjevima školstva općenito, te ovoga didaktičkoga na poseban način, gubiti iz vida dignitet i vlastitost vjeronauka i vjeronaučne nastave u školi. Ipak, u ovom trenutku ne bismo smjeli kao vjeroučitelji ostati zatvoreni daljnjim promišljanjima strateških i odgojno-obrazovno političkih didaktičkih konstrukcija te na određeni način, onako kako je to nama moguće – iz perspektive vjeronaučne didaktike – surađivati na daljnjem razvoju moguće didaktike kompetencijske nastave. Čak se i teološki čini ispravnim, učenike, zajedno sa svim njihovim kompetencijama, vještina i osposobljenostima, odnosno karizmama, uzeti ozbiljno u obzir. Teološki je, naime, ispravno ne odvajati nikada religiju i svakodnevicu, vjeru i život te tradiciju i suvremenu stvarnost učenika.

Škola je, iz perspektive religijske pedagogije i katehetike općenito, postala teološki vrlo relevantno mjesto. Vjeronauk u školi, u tom smislu, ima za zadaću pratiti učenike na njihovu putu odrastanja u kršćanskoj perspektivi. Stoga i ovom Katehetskom zimskom školom, uokvirenom u temu *Odgoj za mir*, želimo vama, dragi vjeroučitelji, odškrinuti iznova vrata osobnoga razmišljanja i napredovanja u vlastitim zadaćama, onim tipično kršćanskim, kao i onim odgojno-obrazovnim, ali istovremeno vas pozvati – u kontekstu suvremenih promišljanja o kompetencijama – tražiti „novi

govor prispodoba“ (papa Benedikt XVI.) učenicima ovoga vremena i ovoga svijeta. Za početak, nudimo vam u tom smislu, izgradnju osobne svijesti i odgovornosti za mir na različitim razinama te istovremeno stvaranje mogućega zajedničkog puta s učenicima u konkretnoj nastavi: od ishoda učenja sve do sinteze i aktualizacije. Na kraju vas pozivam riječima svetoga Pavla: sve provjeravajte, dobro zadržite!

Izv. prof. dr. sc. Ivica Pažin, predstojnik NKU HBK

Odgoj za mir – Traženje izlaza iz Kajinove sjene

Početak devedesetih godina dvadesetog stoljeća u Hrvatskoj je želja svakoga čovjeka bila da prestane rat. Kada se to dogodilo, bili smo sretni što je nastupio mir. Dvadeset godina kasnije kao da u Hrvatskoj nema zajedničke želje. Nesigurnost, nepravda, razočaranje i nemir čine nas nesretnima. Što nam se dogodilo? Što se događa? Zašto mir koji smo tako silno željeli nije ostvario mir? Svatko bi mogao odmah nabrojati nekoliko površnih dnevnopolitičkih razloga. No, možemo li odgajati buduće generacije za mir referirajući se i zadržavajući na površini?

Filozof 20. stoljeća, rabin i aktivist u borbi za ljudska prava Abraham Joshua Heschel u knjizi *Čovjekova potraga za Bogom* piše da čovjek nikada nije imao više razloga za sram nego što ga ima sada. Neuspješan u borbi za ispravno, za pravedno, za dobro, mora se boriti protiv neispravnog, protiv nepravde, protiv zla. Neuspješan u žrtvovanju na oltaru mira, mora prinostiti žrtve na oltaru rata. Svoje razmišljanje potkrepljuje pričom o planinarima koji su nepromišljeno bez vodiča krenuli u planinu. Neočekivano, u jednom se trenutku stjenovita izbočina ispod njihovih nogu otvorila i pali su u jamu. U tami jame su se oporavili od prvoga šoka, ali već u sljedećem trenutku su shvatili da se nalaze okruženi leglom zmija. Očajno su ih pokušavali poubijati, ali nakon svake ubijene zmije, pojavljivala se nova. Jedan od planinara je stajao postrani i nije se uključio u borbu. Na pitanje zašto se i on ne bori sa zmijama, odgovorio je: „Ako ostanemo ovdje u jami, bit ćemo mrtvi prije zmija. Tražim put da svi izađemo iz jame.“

Heschel je ovom pričom opisao svijet u kojemu živi suvremeni čovjek: kao da je upao u jamu sa zmijama. Pad u tu jamu se, prema njegovu mišljenju, nije dogodio 1939. godine, čak niti 1933. godine već generacijama prije, a zmije su svoj otrov pustile u krvotok čovječanstva postupno ga paralizirajući, otupljujući, zaglupljujući mu misli i mračeci vizije. „Dobro i zlo, koje je nekada bilo jasno kao dan i noć, postalo je mutno i zamagljeno“ (I asked for Wonder, 96.) Njegov je zaključak da će nas ubijanje zmija spasiti na trenutak, ali ne zauvijek te da je najveći zadatak našega vremena izvući ljudske duše iz jame prepune zmija.

Slikovito govoreći Heschel u otrovu ispuštenom u krvotok čovječanstva prepoznaje Kajinov biljeg kojim je obilježeno čovječanstvo. Njegova razorna sila naj-snažnije dolazi do izražaja u ratnim situacijama, ali i svakodnevnim bešćutnostima

i grubostima. Papa Franjo ju prepoznaje u izgubljenoj sposobnosti plakanja.

Najveće spomen-područje u Italiji na poginule vojnike Prvoga svjetskog rata nalazi se u Redipuglij. Papa Franjo je u rujnu 2014. godine na tom mjestu molio za sve poginule u svim ratovima. Podsjetio je u svome govoru da je mudrima vlastito priznati pogrešku i okusiti bol, kajati se, moliti oprostjenje i plakati. Kajin nije plakao. Kajinovo pitanje: „Zar sam ja čuvar brata svoga?“ (Post 4,9), Papa prepoznaje u riječima i stavu: „Što me briga?“. Prema njegovu mišljenju „Što me briga?“ stoji u pozadini ratova i podrugljivi je moto svih ratova. Svako „Što me briga?“ navlači nad čovjeka Kajinovu sjenu i zaprečuje plač. S vremenom, od 1914. do sada, postalo je moto čovjekova života. „Što me briga?“

Čovječanstvo, prema riječima pape Franje, ima potrebu za plačem i čas je plakanja, jer se treći rat vodi svakodnevno u *dijelovima* kroz kriminal, masakre i razaranja.

Promišljanje o ratovima 20. st. bilo je polazište u kreiranju ove Katehetske zimske škole, ali nam nakana nije baviti se ratovima u povijesnom smislu već kroz sintagmu rata kao krajnje eskalacije nerazumijevanja, sukoba, dehumanizacije i napetosti, razmišljati o svakodnevnim *ratovima* koji se manifestiraju kroz nasilje, grubost, bahatost i nepravdu. Cilj nam je kroz prizmu nade u mogućnost ostvarivanja mira, unutar različitoga životnog i profesionalnog konteksta, osnažiti vlastite kompetencije mirotvorstva.

Želimo zajedno razmišljati o načinima dugoročnoga rješavanja problema s kojima se profesionalno susrećemo. Želimo reći: „Briga me je!“. Dugoročno.

mr. sc. Gordana Barudžija, viša savjetnica za vjeronauk pri Azoo

Pablo Picasso (1881-1973), Guernica

Vjeroučitelji će na ovoj Katehetskoj zimskoj školi:

- otkriti univerzalna iskustva ljudi u vrijeme i nakon ratova: od Prvog svjetskog rata do Domovinskog rata
- prepoznati jedinstvenu težnju svakoga čovjeka za ostvarenjem mira
- poduprijeti ostvarivanje mira u svakodnevnim životnim i profesionalnim situacijama
- pokazati povezanost unutarnjeg mira s društveno-političkim mirom
- koristiti Isusovo mirotvorstvo kao nadahnuće za učenike
- usvojiti strategije poučavanja kojima učenici postaju mirotvorci
- primijeniti primjerene metode u aktualizaciji tema o miru i nenasilju
- samostalno definirati ishode učenja vezane uz razvijanje kompetencije mirotvorstva u nastavi Katoličkog vjeronauka
- primijeniti metode i oblike rada primjerene razvojnoj dobi, potrebama i mogućnostima učenika.

PREDAVANJA

KRIST JE MIR NAŠ (PREMA EF 2,14) Biblijsko-teološka razmišljanja o pomirenju i miru

ISUS DONOSITELJ ISTINSKOGA POMIRENJA I MIRA

Bilo bi krivo ishodište da postoji mir kao stvarnost koja se tu i tamo remeti pa bi ga trebalo s vremena na vrijeme samo servisirati. Mir nije ishodišna nego ciljana stvarnost prema kojoj ide život i čovjekova djelatnost u njoj. To je željena stvarnost koja se postiže svakodnevnim djelovanjem i nastojanjem uspostave svekolikih zdravih odnosa. Ipak potrebno je ponajprije znati što stvara nemir da bi se moglo govoriti o izgradnji zdravoga mira.

1. Što zapravo stvara ne-mir u čovjeku i među ljudima?

Da bi se uopće moglo raspravljati o pomirenju i *miru*, potrebno je postaviti biblijski okvir onome što nazivamo *ne-mir*, budući da se pomirenje i mir nezaobilazno rađaju samo iz stanja nemira. Biblijska iskustva – od njezinih prvih do zadnjih stranica – upućuju kako je zlo nedvojbeno u najrazličitijim oblicima uzročnik svekolikoga nemira. Istina, biblijsko izvješće (Post 1,1–2,4a) ustrajava na tvrdnji kako je sve što je Bog stvorio bilo dobro i kako je postojao red i sklad u svijetu. Zapravo u izvješćima se tvrdi kako je harmoniju, koja je postojala unutar samoga čovjeka ali i unutar njegova svijeta, zapravo pokvario čovjek kao slobodno biće svojim odnosom prema darovanom mu životu u najširem smislu riječi. Čovjekov odnos spram dara bio je odlučujući u ugrozi jedinstva života. Svojim postupcima i ponašanjem čovjek dovodi u pitanje dubinski sklad svijeta i ruši važne temelje života.

U čemu je zapravo čovjek pogriješio? U teologiji se puno raspravljalo o tom pitanju tako da su se kao rezultat brojnih rasprava iskristalizirala razna mišljenja koja kruže oko neke vrste pohlepe, jer je čovjek želio i mimo postavljenih granica povećati ono što mu je bilo dano i tako je svojom nezasićenošću doveo u opasnost

darovanu stvarnost života. Velikom se pohlepom, koja je uvelike prekoračila granicu darovanosti, čovjek udaljio od Boga koji je ljubav, ali se jednako tako otuđio i od sebe, a i od prirode.

No povijest nemira kao razvitka i povećavanja zla ide nezaustavljivo dalje. Na to zorno ukazuje biblijsko izvješće o potopu. Ono ustvari uporno ističe tu činjenicu ponavljajući kako se «zemlja bila iskvarila, nepravdom ispunila» (Post 6,5.7.11.12.13). Prema drugim biblijskim pripovijestima proces proširenja zla kao unošenje ne-mira i ne-sklada među cjelokupno stvorenje išao je ubrzano dalje. Zlo je zahvatilo ne samo zajednicu muža i žene nego su njegovim posljedicama zahvaćena i braća. (Kain, Abal, Josip i njegova braća)

Na povijesnoj razini zlo pak postaje stvarnošću odnosa među različitim narodima. Uzmimo samo jedan primjer iz proročke poruke. Tako prorok Amos, odmah na početku svoje knjige (1,2–2,16), u osam kitica, prikazuje ponašanje stranih naroda jednih prema drugima, a sve to zapravo predstavlja preludij oštrog govora o Judeji i Izraelu. Ugroza života nagomilavanjem zla dovodi do tragičnih posljedica u obliku nemira i ratova, nutarnjih nezadovoljstava i svakojakih frustracija.

Slično iskustvo s nagomilavanjem zla i njegovim posljedicama na povijesnoj i osobnoj razini nalazimo i u proroka Jeremije. Zapravo Jeremija s jedne strane opisuje zlo kao subjektivni čin određen vremenom i prostorom, a s druge strane on ističe postojanje zla neovisno o subjektu koji ga je proizveo. Zlu na subjektivnoj razini čovjek se može suprotstaviti odlukom o promjeni životnog usmjerenja i praktičnim odmakom od zla. U biblijskom jeziku to se naziva obraćenjem. Zlu kao sudbini čovjek se može suprotstaviti ljubavlju kao sudbinom, a to će reći ljubavlju koja uključuje patnju kao bitnu dimenziju pročišćenja.

Na kraju, možemo napraviti sažetak starozavjetnog pogleda na čovjekov mir kao sklad odnosa odnosno nemir kao njihovo remećenje. Bog želi skladne odnose u čovjeku i njegovu svijetu, ali čovjek uvijek iznova svojim postupcima i svojim zlom remeti te odnose i unosi ne-mir i u sebe i oko sebe. Nepobitno je da zlo predstavlja ozbiljnu pri-

Prof. dr. sc. Božo Lujčić

Božo Lujčić profesor je biblijskih znanosti na Katoličkome bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i gostujući profesor na Franjevačkoj teologiji u Sarajevu. Pročelnik je Katedre Svetoga pisma SZ i predsjednik Biblijskog instituta KBF-a Sveučilišta u Zagrebu. Član je Hrvatske sekcije Europskog društva za katoličku teologiju. Filozofsko-teološki studij završio je na Franjevačkoj teologiji u Sarajevu, poslijediplomski na Teološkom fakultetu u Ljubljani, gdje je doktorirao disertacijom *Iskustvo Boga i čovjeka u Jeremijinoj knjizi* (1982.). Posebne biblijske studije nastavio je na Papinskome biblijskom institutu u Rimu gdje postiže licencijat biblijskih znanosti (1989.), a potom dodatni studij i na Franjevačkome biblijskom institutu u Jeruzalemu (1989./90.). Studirao je i diplomirao njemački jezik i književnost na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu (1980./84.). Sadržaji njegovih knjiga i članaka vjeroučiteljima su, osim u njihovoj dodiplomskoj studijskoj epizodi života, stalni suputnici njihova vjeroučiteljskog poziva.

jetnju čovjeku i njegovu svijetu, te je stoga potrebno osloboditi se zla i pronaći put dobru odnosno put životu.

2. Bog u Isusu uklanja ne-mir i stvara mir među ljudima

Što zapravo Isus podrazumijeva pod mirom? Misli li Isus samo na politički mir kao neki proizvod kompromisa, ili o tomu ima drukčiji stav? Isus ne govori pretjerano o miru, on jednostavno čini mir. Štoviše, cjelokupno Isusovo djelovanje dalo bi se svesti pod zajednički nazivnik uspostavljanja mira kao harmoničnoga sklada unutar samoga čovjeka, ali jednako tako i sklada s drugim ljudima, a onda u konačnici i sklada s Bogom kao temeljem stvarnosti. Moglo bi se, štoviše, ustvrditi kako je Isus u sebi bio mir i pomirenje i kako su svi oni koji su dolazili u dodir s njime bili zahvaćeni tim nutarnjim mirom.

Isus je jednako tako tražio i od svojih učenika i sljedbenika da prakticiraju stvarno praštanje kao jedinu mogućnost života. Božja vladavina ili Božje kraljevstvo, koje je Isus uporno navješćivao, u predivnim se usporedbama pokazuje kao stvarnost novih odnosa među ljudima, ali i između ljudi i Boga.

Isus je stoga pozivao ljude da se uključe u stvaranje ozračja mira, jer i sam se Bog, kao naš otac, toliko trudio oko pomirenja ljudi. U tom smislu valjalo bi razumjeti i Mt 5,9 koji je jasno davao do znanja da je Isus mirotvorce nazivao sinovima Božjim budući da postupaju na onaj način na koji i sam Bog postupa prema ljudima. Uklanjajući prepreke zla stvaralo se ozračje skladna i mirna života. Taj mir nije zacijelo bio čisto politički nego prvenstveno mir sa samim sobom, mir s prirodom kao Božjim stvorenjem i mir i sa svim drugim bićima, te konačno veliki mir s Bogom. Dakako, da u tako široko shvaćenom miru ima mjesta i za tzv. politički mir kao okvir za ostvarenje smisljena i sretna života ljudi.

3. Isus Krist izvor pravoga mira i pomirenja

I prva kršćanska zajednica shvatila je Isusovu poruku i djelatnost prije svega kao uklanjanje zla i stvaranje pretpostavki za miran i skladan život među ljudima, a onda i između ljudi i Boga. Tako Pavao osobito naglašava mir kao dostignuće pomirbom koja je nastala na temelju Isusove krvi ili najkonkretnije Isusove ljubavi. Pavao u Kol 1,20 piše: "Jer Bog odluči u njemu nastaniti svu puninu, i po njemu pomiriti za nj sve što je na zemlji i na nebu, uspostavljajući mir krvlju njegova križa." Bog – prema Pavlu – ne uspostavlja mir među ljudima nikakvim prisilnim nametanjem ili lažnim kompromisom nego vlastitim samopredanjem ili "vlastitom krvlju". Za razliku od zemaljskih vladara on za postizanje svojih ciljeva i za uspostavu politič-

kog mira ne proljeva tuđu krv nego ide dotle da vlastitom žrtvom ljubavi ostvaruje istinski mir. Jednostavno rečeno, Bog ne nameće mir odozgo nego ga ljubavlju kao konkretnim oblikom žrtve izgrađuje odozdo.

U poslanici Efežanima Pavao ide u svojim tvrdnjama još znatno dalje, pa veli: "Doista, on je mir naš, on koji od dvoga učini jedno: pregradu razdvojnici, neprijateljstvo razori u svome tijelu. Zakon zapovijedi s propisima obeskrjepi da u sebi, uspostavljajući mir, od dvojice sazda jednoga novog čovjeka te obojicu u jednome Tijelu izmiri s Bogom po križu, ubivši u sebi neprijateljstvo. I dođe te navijesti mir vama daleko i mir onima blizu, jer po njemu jedni i drugi u jednome Duhu imamo pristup Ocu. Tako dakle više niste tuđinci ni pridošlice, nego sugrađani ste svetih i ukućani Božji nazidani na temelju apostola i proroka, a zaglavni je kamen sam Krist Isus." (2,14-20). Iz Pavlova je teksta, u kojemu se čak pet puta upotrebljava riječ mir ili izmiriti, posve razvidno da je Isus za kršćane pravi mir, jer je stvorio temelje istinskog pomirenja: pomirujući u sebi ono ljudsko i ono božansko u novome čovjeku, ali u žrtvi vlastitoga samopredanja ljubavi. Zato što je Isus uspostavio mir u sebi mogao je jednako tako učinkovito i drugima naviještati mir, a to će reći sklad zajedništva ljubavi.

Na kraju, možemo reći da mir ne dolazi prije svega od ljudi nego od Boga: to je stanje smisla i sreće kako ga u stvari i shvaća hebrejska riječ *šālôm* koja u svom širokom semantičkom polju obuhvaća sretan i uspješan život u dobrim odnosima s ljudima i sa samim Bogom. Isus Krist je u tom smislu veliki mirotvorac, jer pomiruje ljude s Bogom ali i stvara pretpostavke za pomirenje ljudi međusobno. Njegovo zauzimanje za mir ide dotle da je dao svoj život za pomirenje ljudi i za slobodan pristup k Bogu kao što to veli poslanica Hebrejima (6,13 s). Poslije Isusa s Bogom je moguće živjeti kao s dobrim ocem, a s ljudima kao sa svojom braćom.

4. Isusova poruka mira i pomirenja danas

Neosporno je da čovjek čini zlo drugome te da i sam iskusuje na vlastitoj koži zlo drugoga. No kako se može čovjek danas osloboditi svoga i tuđega zla kako bi stvorio pretpostavke da se zaputi putem dobra? Čovjek se vlastitoga zla može osloboditi osobnim odmakom koji će proizaći iz čovjekove vjere u moć i vrijednost dobra i u moć Boga koji stoji iza toga dobra.

No postoji ne samo moje zlo počinjeno drugome nego i zlo drugoga učinjeno meni. Kako izaći na kraj s tim zlom? Kako izaći iz stanja žrtve a da se i sam ne postane zločinac? Na tuđe zlo može se odgovoriti jednakom ili još većom mjerom zla. Ali tada se žrtva izjednačuje sa zločincem i nije ništa bolja od njega. Zato je potrebno tražiti drugi put oslobađanja od tuđega zla. Razorna moć tuđega zla sastoji se u tome da zločinac ne samo učini zlo svojoj žrtvi nego da on svojim zlom veže žrtvu

za sebe, jer njegovo zlo djeluje u samoj žrtvi i onda kad to ona i ne zamjećuje. To je bjelodano iz toga što žrtva ne može jednostavno izaći iz nametnutog joj svijeta zla.

Žrtva se prema počinitelju zla može postaviti na dva načina. Može uzvratiti istom mjerom, ali kao što smo rekli time se ništa ne rješava, jer se krug zla samo nastavlja. No postoji i drugi put. Žrtva je svjesna učinjenog joj zla, ali ona će ga prekinuti u patnji opraštajuće ljubavi. Žrtva se u činu oprosta uzdiže iznad počinitelja i oslobađa se njegova zla i svoje navezanosti na njega. Njezin čin je oslobađanje vlastitoga bića i izvjesni dar počinitelju zločina. Žrtva se vjerom u ljubav i djelovanjem iz ljubavi spašava iz začaranoga kruga zla.

Istom kad se ukloni zlo, otvara se mogućnost dobra i stvaraju se temelji zdravih odnosa, odnosno zdravoga mira koji omogućuje rast čovjeka kao osobe. Pomirenje pak zahtijeva od čovjeka uklanjanje negativnih sila zla i grijeha, a to je moguće postići praštanjem kao oblikom egzistencije. Istinski mir može zavladati samo ondje gdje je uklonjeno zlo. Ukoliko se to ne dogodi možemo govoriti o lažnome ili prividnome miru koji će ponovo voditi ne-miru i napetostima ili čak velikim ratovima. Konačno valja reći da mir proizlazi iz vjere u dobro i ljubav, i da se mir temelji na dobru i ljubavi. Na praksi a ne na riječima!

Prof. dr. sc. Božo LUJIĆ

Komadići mira u velikim ratovima

Povijest Hrvatske neodvojiva je od povijesti velikih ratnih sukoba i osvajačkih politika koje su tijekom stoljeća u značajnoj mjeri utjecale na razvoj i oblikovanje ne samo europskog nego i hrvatskog nacionalnog, kulturnog i duhovnog identiteta. Budući da se spomenuti identitet kroz gotovo tisuću godina razvijao u sjeni nesamostalne *državne* politike ovisne u volji tuđinskih vladara, a često i u sjeni neposredne ratne opasnosti i grčevite borbe hrvatskog naroda za opstanak, može se ustvrditi kako je njegova bitna odrednica permanentna težnja Hrvata za samostalnom državom koja bi svojim građanima (pučanstvu), između ostaloga, osigurala i uživanje u tekovinama trajnog ili makar dugotrajnijeg mira kao temeljnog preduvjeta društveno-gospodarskog i kulturnog napretka.

Doba ratova koji su hrvatske prostore pustošili još od srednjeg vijeka, a osobito intenzivno od vremena osmanskih osvajanja tijekom 16. i 17. stoljeća, ali i ratova u kojima su Hrvati krvarili i ginuli izvan domovine za tuđe ineterese, nažalost nije uminulo niti nastupom 19. stoljeća kada je, osobito tijekom njegove 2. polovice, nastupilo gotovo polustoljetno razdoblje mira na našim prostorima. Bolna i tragična iskustva Prvog i Drugog, a potom i Domovinskog rata još su jednom dokinula hrvatski san o miru i blagostanju i suočile hrvatski narod s nekima od najvećih izazova u njegovoj tisućljetnoj povijesti. Ovdje u prvom redu aludiramo na (za hrvatske pojmove ogromne) demografske gubitke, ali i na posljednje veliko potiranje presudne uloge i utjecaja Katoličke Crkve u povijesnom razvoju i sazrijevanju hrvatske nacije do kojega je došlo u kontekstu djelovanja komunističke vlasti još tijekom, a osobito nakon Drugoga svjetskog rata.

Domovinski rat na pragu 21. stoljeća predstavljao je neželjenu, ali nužnu borbu za konačno ostvarenje i oživotvorenje vjekovnog hrvatskog sna o miru.

Cilj je izlaganja da se u kontekstu spomenutih stoljetnih hrvatskih ratnih iskustava i negativnih

Petar Elez, prof.

Nakon završene srednje škole (*Gimnazija Vladimira Nazora u Zadru*) upisao je *dvopredmetni studij arheologije i povijesti* na *Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zadru* na čijem je *Odsjeku za povijest* diplomirao 2004. godine, stekavši pritom zvanje *dipl. arheolog i prof. povijesti*. Od 2004. do 2008. godine radio je u svojstvu profesora povijesti u više srednjih i osnovnih škola u Vukovarsko-srijemskoj županiji. Od 2008. do 2012. godine obnašao je funkciju Ravnatelja novoosnovanog *Državnog arhiva u Vukovaru*, matične arhivske ustanove na području Vukovarsko-srijemske županije. Od 2012. godine zaposlen na radnom mjestu Voditelja Odjela za obradu i sređivanje arhivskog gradiva Državnog arhiva u Vukovaru. U svojstvu izlagača sudjelovao je na više domaćih i međunarodnih znanstveno-stručnih skupova iz područja arhivistike i povijesti te objavio više stručnih arhivističkih i povijesnih radova. Polaznik je poslijediplomskog doktorskog studija povijesti: *Jadran – poveznica među kontinentima* na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zadru.

posljedica brojnih ratova, napose Prvog i Drugog svjetskog te Domovinskog rata, pokušati dati uvid u mirotvorno djelovanje i doprinos, kako istaknutih pojedinaca, tako i hrvatskog društva u cjelini, postizanju trajnog i istinskog Kristovog mira kojemu u svijetu do današnja dana nije bilo niti će biti alternative. Tragove takvog mirotvornog djelovanja možemo pronaći u brojnim arhivskim izvorima (uspomenama i sačuvanoj pisanoj korespondenciji hrvatskih domobrana, vijestima o karitativnom djelovanju u kronikama franjevačkih samostana, ratnim memoarima preživjelih vojnika i sl.) iz kojih saznajemo kako su brojni hrvatski građani, sukladno svojoj dobi, spolu, staležu, pozivu i poslanju svojim životom, razmišljanjem i djelovanjem uistinu svjedočili Kristov nauku i u okolnostima općeg duhovnog beznada i tame bili lučonoše Njegovoga mira i spasenja. Izlaganje će u tom smislu predstavljati vrijedan poticaj promišljanju značenja, uloge, dosega i uopće posljedica mirotvornog djelovanja (napose u kontekstu kršćanske baštine mira) u ratnim okolnostima u Hrvatskoj, Europi i svijetu tijekom 20. stoljeća.

Petar Elez, prof.

Nova kultura pamćenja kao preduvjet mira

Neporeciva sastavnica osobnog i zajedničkog (kolektivnog: vjerničkog i nacionalnog) identiteta jest sjećanje. Identitet nije zatvorena nego otvorena i promjenjiva narativna struktura koja se izgrađuje prepričavanjem i komemoracijom utemeljujućih događaja. Utemeljujući događaji osobnog i zajedničkog identiteta sastavljeni su od iskustva spasonosnoga izbavljenja od zla i patnje, ropstva i poniženja.

S vremenom, međutim, uslijed ponovne prerade traumatičnog iskustva, uslijed paralizirajućeg (samo)okrivljivanja ili sudara s neobjašnjivošću ljudskoga zla ili uslijed straha od slobode i tjeskobe pred budućnošću, uslijed ritualizacije i mitizacije ili pod pritiskom “neupitne” i “zavodničke” ideologije (idolatrije), u osobnom i kolektivnom pamćenju na utemeljujuće događaje često se mijenjaju naglasci. Događa se promjena mjesta i važnosti na ljestvici utemeljujućih događaja, pa se identiteti sadržajno revidiraju, revidira se pamćenje, revidira se povijest, prave se selekcije u sjećanju i zaboravu, sve do naoko logičnog i samorazumljivog ali po posljedicama opasnog moralnog diskontinuiteta i vjerničke nedosljednosti. Osobni i kolektivni identitet se mijenja i ne priznajući promjene u pamćenju.

Iako su utemeljujući događaji naših identiteta najprije “čudesni” događaji spasenja (i ljubavi) od zla, ipak se naša pamćenje najčešće oblikuje više iskustvom negativnoga nego iskustvom oslobođenja, više na zlu drugih nego na spasonosnom novom početku, više na moći zla nego na snazi Božje milosrdne ljubavi. Pamćenje postaje više traumatična zakovanost za grešnu prošlost, frustrirajuće zlopamćenje i autoviktimizirajuće komemoriranje prošlih događaja nego zahvalno sjećanje na izbavljenje i odatle nadahnuće za stvaranje nove budućnosti. Identitet dominantno postaje zlopamtilački, povijest dominantno naracija i komemoracija žrtveničke prošlosti, načelo *Sjećanje da se ne zaboravi i nikada više ne ponovi* izokreće se u sjećanje koje postaje opravdanje sadašnjih zlih čina i prema nedužnim “drugima” i rezervoar moguće buduće osvete.

Prof. dr. sc. fra Ivan Šarčević

Osnovnu školu završio je u Pleternici, gimnaziju u Visokom; novicijat u Visokom (1981-1982), filozofsko-teološki studij u Sarajevu, postdiplomski u Rimu gdje je magistrirao 1992. s temom *Reči ime Božje danas* i doktorirao 1995. s temom *Narativna teologija*. Za svećenika je zaređen 29. VI. 1988. u Sarajevu. Bio je pomoćnik prefekta u Sjemeništu (1988-1989) i predavao vjeronauk. Od 1995. profesor je pastoralne teologije i katehetike na Franjevačkoj teologiji u Sarajevu. Vršio je službu meštra (2000-2003) i pomoćnika meštra (1995-2000). Bio je tajnik Teologije (1997-2000). Od 2003. vrši službu dekana na Franjevačkoj teologiji u Sarajevu. Gvardijan je samostana svetog Ante na Bistrici u Sarajevu. Sudionik je simpozija i seminara. Svojim prilozima javlja se u *Bosni franciscani*, *Biltenu Teologije*, *Svjetlu riječi*, *Bosni Srebrenoj*, *Katehezi*, *Đakovačkom Vjesniku*, *Kalendaru sv. Ante*. Naravno, dragi je gost predavač i na našim katehetskim školama.

Za pomirenje i mir nužna je nova kultura pamćenja: za počinitelje je nužno novo sjećanje, novo “čišćenje pamćenja” u priznanju grijeha, pokajanju i obraćenju kao nadoknadi počinjene nepravde a za žrtve novo sjećanje na izbavljenje, zatim opraštanje za novi odnos te istančana budnost i kontrola vlastitoga zlopamćenja. I za jedne i za druge, za izgradnju vlastitoga zdravog identiteta, nužno je poosobljenje metafizičke odgovornosti, (samo)kritika i dokidanje grešnih struktura (institucija) koje su uzrokovale zlo, odustajanje od generalizacije, od kolektivne mržnje i kolektivnog okrivljivanja kao i prekoračivanje etničkih i konfesionalnih granica u supatnji.

Prof. dr. sc. Ivan Šarčević

RADIONICE

ISHODI UČENJA I ODGOJ ZA MIR

Voditeljice: Tihana Petković, Vesna Hodak i Suzana Lipovac

Vjeroučitelji će:

- obrazložiti zašto je potrebno definirati ishode učenja
- usporediti definiranje zadataka i ishoda učenja
- razlikovati vrste ishoda učenja
- poredati ishode učenja, za pojedina vjeronaučna godišta u kojima se obrađuje tema mira, prema razinama
- pokazati kako pratiti ostvarivanje ishoda učenja.

Tihana Petković je završila Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu 2000. g i stekla zvanje dipl. teolog. Radila je 2 godine kao vjeroučiteljica u Tehničkoj školi u Daruvaru, a zatim u Osnovnoj školi Vladimira Nazora u Daruvaru. 2010. godine napredovala je u zvanje učitelj mentor, a 2014. godine u zvanje učitelj savjetnik. Voditeljica je Županijskog stručnog vijeća Zapadno-slavonskog arhiđakonata Požeške biskupije od 2009. godine. Ima iskustva u vođenju radionica za stručno usavršavanje vjeroučitelja u organizaciji AZOO-a (KZŠ 2010.) i katehetskih ureda. U časopisu Lađa često objavljuje radne listove ili metodičke preporuke za vjeronaučnu nastavu. Osobito područje njezinog interesa je humanitarni rad kojim se intenzivno bavi u školi i župi, a idejni je začetnik i dopredsjednik kreativne udruge nezaposlenih žena Ždralice Daruvar.

Vesna Hodak završila je Katolički bogoslovni fakultet, Katehetski institut 1999. godine. Radi kao vjeroučiteljica u OŠ Ante Starčevića, Rešetari od 1997. godine. Tijekom svog radnog vijeka sudjelovala je na različitim edukacijama tijekom kojih je stekla i diplomu iz komunikologije. Voditeljicom županijskog vijeća vjeroučitelja Posavskog arhiđakonata Požeške biskupije postaje 2003. godine. Napreduje u zvanje mentora, a 2012. godine u zvanje savjetnice. Na stručnim skupovima biskupijske i nadbiskupijske razine sudjeluje kao voditelj radionica. Vodila je radionicu i na KZŠ 2010. Svojim radom nastoji pridonijeti kvalitetnijem profesionalnom razvoju vjeroučitelja.

Suzana Lipovac diplomirani je kateheta, i radi kao vjeroučiteljica u osnovnoj školi radi od 1994. Radila je Češkoj osnovnoj školi J.A. Komenskog, a sada radi u Osnovnoj školi Vladimira Nazora Daruvar. U zvanju je mentora od 2011. Vodila je mnoge radionice na županijskim stručnim vijećima, nekoliko na biskupijskoj razini te je pripremala radionicu s drugim vjeroučiteljima na KZŠ 2010. Objavljivala je časopisu Lađa. Kroz niz godina sudjelovala je u kreiranju i vođenju katoličke emisije na lokalnom Radio Daruvaru. Sudjelovala je na mnogobrojnim edukacijama kako za vjeroučitelje tako i za učitelje i nastavnike općenito. Dugogodišnja je voditeljica župnog Caritasa, u kojem posebno nastoji uvesti djecu u karitativno djelovanje. Predsjednica je Udruge Ždralice Daruvar koja okuplja nezaposlene žene i bavi se kreativnim i karitativnim radom.

MIR KAO TEMA U AKTUALIZACIJI I SINTEZI

Voditeljice: Jasmina Rašković, Marina Vukić Vdovjak i Suzana Katić

Vjeroučitelji će:

- sjetiti se strukture pojedinog metodičkog sustava
- izraditi sintezu na pripremljenoj nastavnoj pripremi koja obrađuje temu mira
- izraditi aktualizaciju na pripremljenoj nastavnoj pripremi koja obrađuje temu mira
- komentirati ponuđene primjere dobre prakse.

Jasmina Rašković, vjeroučiteljica, radi u OŠ Franje Krežme u Osijeku. U školskoj svakodnevici provodi timski rad u učenju i rješavanju sukoba usadujući u učenicima humanističke kvalitete: razumijevanje, uvažavanje, dijalog i suradnju. Potaknula je i organizirala nekoliko humanitarnih akcija na razini škole i razreda za pomoć učenicima/ obiteljima slabijeg imovinskog statusa. Svoje dugogodišnje iskustvo u odgojno-obrazovnom radu vrlo rado prenosi na mlade učitelje, studente i pripravnike. Od školske godine 2011/2012. mentorica je na stručnim ispitima kao i član ispitnog povjerenstva. Sudjeluje kao aktivni voditelj radionica na mnogim stručnim skupovima. Svoja je iskustva pretočila u priručnik *Ideja plus*, koji je nastao timskim radom, a integrira i korelira sadržaje vjeronauka i ostalih predmeta u razrednoj nastavi. Vjeroučiteljica Jasmina je osim katehetskog studija završila i redoviti studij hrvatskoga jezika i književnosti.

Marina Vukić Vdovjak, vjeroučiteljica, radi u OŠ Antuna Mihanovića u Osijeku. Od zasnivanja radnog odnosa aktivno sudjeluje u svim oblicima stručnog usavršavanja na školskoj, regionalnoj, biskupijskoj i nacionalnoj razini. Često je i sama voditeljica

pedagoških radionica na seminarima koji se organiziraju na svim ovim razinama. Od samog početka bila je spremna i otvorena za usvajanje novih znanja i vještina, kako bi što bolje ispunjavala svoj vjeroučiteljski poziv te svojim učenicima prenijela prave vrijednosti kršćanskog života i usadila ljubav prema čovjeku i Bogu. Vjeroučiteljica Marina bila je 8 god. voditeljica Stručnog vijeća i brinula za stručno usavršavanje vjeroučitelja osječke regije. 2013. god. promovirana u vjeroučitelja mentora koji i dalje vodi pedagoške radionice na seminarima. Voditeljica je Humanitarnog tima u školi i redovito tijekom školske godine provodi nekoliko humanitarnih akcija, kojima zajedno sa djecom i kolegama pomaže obiteljima koji su u potrebi.

Suzana Katić, dipl. teolog, radi kao vjeroučiteljica u OŠ „Ernestinovo“ i OŠ „Antunovac“ – PŠ „Ivanovac“. U školskoj svakodnevici (bilo kroz nastavu, bilo kroz razne projekte) učenike potiče na njihova prava, slobode, dužnosti i odgovornosti; na sudjelovanje u donošenju i provođenju pravila; društvenu solidarnost; međukulturni i međuvjerski dijalog; poduzetnost, te zaštitu okoliša. Voditeljica je Povrtlarske sekcije učeničke zadruge „Eko – Ernest“ u OŠ „Ernestinovo“, te je u sklopu iste sudjelovala u projektu „Eko – Ernest poduzetnik“ i u izradi priručnika. Svoj rad prezentirala je i na jednom od Županijskih stručnih vijeća. Redovito sudjeluje na Županijskim smotrama učeničkih zadruga i različitim sajmovima. U odgojno – obrazovnom radu rado surađuje i korelira s kolegama iz razredne i predmetne nastave pri čemu nastaju različiti projekti i tematski panoi. Vjeroučiteljica Suzana surađuje i sa svojom župnom i lokalnom zajednicom (Vladislavci). Član je izvršnog odbora Nogometne škole i Nogometnog kluba „LIV 1949 Vladislavci“.

ODGOJ ZA MIR – Metodičke prilagodbe u integraciji učenika s teškoćama u razvoju

Voditeljice: Renata Vivek Božić, Slavenka Barada, Marica Matešić, Kristina Kramarić

Vjeroučitelji će:

- upoznati osnovne karakteristike učenika s teškoćama u razvoju koji su integrirani u redoviti osnovnoškolski sustavu
- razmijeniti iskustava u radu s djecom s teškoćama u razvoju
- usvojiti nekoliko metoda i oblika rada primjerenih djeci s teškoćama u razvoju u vjeronaučnim sadržajima koji odgajaju za mir
- prepoznati nove načine prenošenja mira u radu s učenicima
- primijeniti neke od metoda koje na kreativan način mogu pomoći u rješavanju sukoba.

Kristina Kramarić diplomirala je na Katehetskom institutu pri KBF-u. Od 2003. godine zaposlena je kao vjeroučiteljica u Centru za odgoj i obrazovanje Dubrava koji je namijenjen školovanju i rehabilitaciji djece i mladeži s motoričkim poremećajima i kroničnim bolestima koja se u primjerenim uvjetima mogu osposobiti za zanimanja po redovitim, prilagođenim i posebnim programima. Akademске godine 2004./2005. završila je edukaciju kojom je osposobljena za rad s učenicima s teškoćama u razvoju u vjeronaučnoj nastavi. Voditeljica je Međužupanijskog stručnog vijeća za vjeroučitelje osnovnih i srednjih škola u posebnim uvjetima odgoja i obrazovanja.

Marica Matešić je vjeroučiteljica u Centru za odgoj i obrazovanje „Goljak“ u Zagrebu. Djelatnost Centra je predškolski odgoj i osnovno školovanje djece i mladeži s tjelesnom invalidnosti. Diplomirala je 1985. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, 1988. godine na Fakultetu za defektologiju u Zagrebu, a 2001. godine diplomirala je na Katoličkom bogoslovnom fakultetu – Katehetski institut u Zagrebu, iz religiozne pedagogije i katehetike. Od 1999. godine do danas mentor je metodike nastave vjeronauka za studente Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Renata Vivek Božić je vjeroučiteljica u COOR Križevci te u OŠ "Vladimir Nazor" u Križevcima. Puno je naučila radeći u kombiniranoj, razrednoj i predmetnoj nastavi, u svim odgojno-obrazovnim skupinama, od učenika s prilagođenim i individualiziranim pristupom te od asistenata u nastavi, a u župnoj katehezi od svih dobnih skupina. Uvijek smatra da može znati više zato se usavršavala na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu u Zagrebu, u realitetnoj terapiji, govorništvu, Montessori pedagogiji... Trenutni izazov joj je Teen STAR program te obiteljska zajednica u župi, a u biskupiji tim vjeroučitelja i tim za obiteljski i bračni pastoral. Održala je nekoliko predavanja i radionica, sudjelovala u izradi programa za učenike s teškoćama u razvoju te nekih materijala vezano uz udruge u kojima pomaže ili biskupijske timove. Dio tih materijala, kao i neki nastavni listići, je objavljen.

Slavenka Barada, vjeroučiteljica, radi u OŠ *Slatine*, Slatine i u Centru za autizam Zagreb, podružnica Split. Osim radu s osnovnoškolskom djecom, posvetila se radu s djecom s teškoćama u razvoju, konkretno s teškoćama iz autističnog spektra. U svrhu permanentnog usavršavanja, završila je program edukacije za voditelje školskih preventivnih programa, doškovanje za rad s djecom s teškoćama u razvoju na ERF-u, te usavršavanje u Montessori pedagogiji – Kateheza Dobrog Pastira. Vodila je niz radionica na temu humanih vrednota i nenasilne komunikacije, te niz radionica i predavanja iz područja rada s djecom s teškoćama u razvoju. Koautor je triju radnih materijala vjeronaučnog sadržaja koji su namijenjeni razvojnoj dobi od 3 do 6 godina, te su prikladni za rad s djecom s teškoćama u razvoju.

ODGOJNA NASTOJANJA OKO MIRA U RAZREDU

Voditeljice: Alma Rovis Brandić, Jelena Bićanić, Terezija Purić

Sadržaj: Suradnjom do dobrih odnosa

U uvodnom dijelu istaknut će se značaj učitelja / razrednika kao osobe koja je u ulozi voditelja razrednog odjela, koja je važna u stvaranju klime u razredu, ali i značaj razredne klime kao preduvjeta za uspješan rad iz perspektive učitelja i učenika. U ostvarivanju poticajne razredne klime ključna je izgradnja dobrih odnosa i njegovanje kvalitetne suradnje u svim smjerovima (učitelj-učenik; učenik-učenik; učitelj-roditelj).

- Govorit ćemo i o važnosti razvoja socijalnih i emocionalnih vještina učenika u cilju prevencije problema u ponašanju.
- Komunikacijske vještine u stvaranju suradničkih odnosa
- Značaj motivacije i kako do nje?
- Granice i pravila u odnosima
- Kroz interaktivne aktivnosti sudionicima će se nastojati posvijestiti značaj navedenih vještina u vođenju razreda te ponuditi neke primjenjive alate za poticanje istih u redovnom učiteljskom radu.
- Sudionici će dobiti materijale koji im mogu biti primjenjivi u redovnom radu.

Jelena Bićanić radi u školi Matka Laginje kao stručni suradnik socijalni pedagog. Tijekom svog profesionalnog rasta poseban izazov mi je predstavljalo područje savjetovanja. Završila sam realitetnu terapiju i stekla status psihoterapeuta s Europskom diplomom iz psihoterapije. Bavim se individualnim i partnerskim savjetovanjem, ali mi poseban izazov predstavlja vođenje grupa i edukacija drugih profesionalaca. Značajno iskustvo stekla sam radeći za vladine i nevladine organizacije, osobito u sustavu odgoja i obrazovanja, vodeći seminare, treninge i edukacije učitelja, ravnatelja i stručnih suradnika. Autorica sam većeg broja stručnih članaka i radova, koautorica priručnika Prevenција seksualnog nasilja, te autorica priručnika za razrednike Vježbanje životnih vještina.

Terezija Purić, socijalni pedagog i muzikotrapeut s međunarodnim certifikatom, zaposlena u Dječjem domu Zagreb, Podružnica A.G. Matoš, koji skrbi za djecu i mlade bez odgovarajuće roditeljske skrbi. Niz godina surađujem s Centrom za socijalnu skrb u provođenju nadzora nad vršenjem roditeljske skrbi, a više godina surađivala sam i s Ministarstvom pravosuđa gdje sam bila povjerenik za provođenje zaštitnog nadzora i rada za opće dobro. Vodila sam školu za uspješnije roditeljstvo s temama komunikacije, razvoja slike o sebi, adolescencije i prevencije agresivnosti. Više godina sam sudjelovala

u provođenju modularne edukacije učitelja razredne nastave s temama: Slika o sebi, Prevencija problema u ponašanju i Učenici s teškoćama. Sudjelovala sam na tribinama o nenasilju u Novoj Gradišci s temom Glazba u prevenciji i tretmanu.

Alma Rovis Brandić, socijalni pedagog, radim u OŠ Petra Zrinskog na mjestu stručnog suradnika. Moj radni vijek usmjeren je prema radu s djecom i mladima, roditeljima i učiteljima. Vodila sam niz edukacija za učitelje, stručne suradnike i ravnatelje iz područja povezanih s prevencijom problema u ponašanju i pozitivnim razvojem mladih. Tijekom godina osmišljavala sam, provodila i educirala sustručnjake za provođenje različitih preventivnih programa. Završila sam dodatnu edukaciju iz područja neurolingvističkog programiranja gdje sam stekla međunarodno priznati certifikat na master razini. Suradivala sam u izradi više priručnika u suradnji s izdavačkom kućom Profil, kao i u suradnji s AZOO (područje prevencija ovisnosti).

Gradsko kazalište Požega KOD ARKE U OSAM

Gradsko kazalište Požega premijerno je 23. studenog odigralo novu vlastitu profesionalnu predstavu za djecu “Kod Arke u osam”, a tijekom studenog predstava je u Požegi reprizirana još tri puta za učenike viših razreda osnovnih škola. Redatelj predstave Damir Mađarić posegnuo je za tekstom njemačkog dramatičara Ulricha Huba, nadasve interesantnog i duhovitog njemačkog dramatičara koji piše i za djecu. Tekst “Kod arke u osam” nastao je 2006.godine na vrlo zanimljiv način. Naime, rodila se ideja potražiti kazališta koja će autorima, po njihovom izboru, dati zadatak da napišu tekst za djecu koji će postaviti pitanje: što je ili tko je Bog? Potraga je došla i do Hrvatske gdje je pozornica konačno i pronađena

danas ima mnogo žrtava... Kako je to moguće? Moguće je zbog toga jer i danas iza kulisa, postoje interesi, geopolitički planovi, pohlepa za novcem i za moću, a tu je i trgovina oružjem, koja je izgleda veoma važna!

Oni koji planiraju teror, organizatori sukoba, a jednako tako i trgovci oružjem, na svoje su srce napisali: Što me briga?

Mudrima je vlastito priznati pogreške i oskusiti bol, kajati se, moliti oprostene i plakati. S tim natpisom: Što me briga? koji nose na srcu, možda će mnogo zaraditi, ali njihovo je iskvareno srce izgubilo sposobnost plakanja. Onaj Što me briga?, zaprječuje plač. Kajin nije plakao. Danas nas, na ovom groblju, prekriva Kajinova sjena. Ovdje se vidi. Vidi se kroz povijest od 1914. pa sve do naših dana, a i danas.

Sinovskim, bratskim, očinskim srcem, od svih vas i za sve nas, tražim obraćenje srca; da od onoga: Što me briga? prijeđemo u oplakivanje. Za sve koji su pali u beskorisnom masakru, za sve žrtve ratnoga ludila, svih vremena. Čovječanstvo ima potrebu za plačem; ovo je čas plakanja.

Iz propovijedi Pape Franje na spomen groblju u Redipugliji

KATEHETSKA ZIMSKA ŠKOLA
za vjeroučitelje osnovnih škola

7.–9. siječnja 2015.

Hrvatska biskupska konferencija
Nacionalni katehetski ured

Agencija za odgoj i obrazovanje